

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Johdanto

Oikeusministeriö asetti 9. päivänä lokakuuta 2024 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain uudistaminen. Työryhmän tuli laatia ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän toimikausi oli alun perin 30.9.2025 saakka. Työryhmän toimeksiantoa muutettiin 25.6.2025 siten, että työryhmän alkuperäinen tehtävä suoritetaan kahdessa eri osassa. Ensimmäisen vaiheen työryhmätyö päättyi 25.9.2025. Toisen vaiheen osalta työryhmätyötä jatketaan 31.5.2026 saakka.

Työryhmä luovutti ensimmäistä vaihetta koskevan mietintönsä 29.9.2025. Työryhmä ehdotti, että sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia uudistettaisiin erityisesti lain soveltamisalan osalta.

Oikeusministeriö pyytää lausuntoanne oheisesta luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Tausta

Rikosasioiden käsittelyn eli rikosprosessin kesto viranomaisissa on pidentynyt huolestuttavalla tavalla, mikä vaarantaa oikeusturvan toteutumista ja tehokasta saatavuutta. Eräs keskeinen syy rikosprosessien pidentymiseen on ollut rikosoikeudenhoidon viranomaisten pitkäkestoinen rahoitusvaje, johon on kiinnitetty huomiota muun ohella Valtioneuvoston selonteossa oikeudenhoidosta (Valtioneuvoston julkaisuja 2022:67). Käsittelyaikojen pidentymiseen ovat vaikuttaneet myös rikosprosessin toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset kuten rikosasioiden kansainvälistyminen ja monimutkaistuminen sekä rikosten siirtyminen toteutettaviksi tietoverkon välityksellä.

Laki sakon ja rikesakon määräämisestä (754/2010, jatkossa myös sakkomenettelylaki) on ollut voimassa 1.12.2016 lukien. Laissa säädetään menettelystä, jossa poliisi tai syyttäjä voivat määrätä sakkorangaistuksen selvässä ja yksinkertaisessa rikosasiassa. Asiaa ei tällöin tarvitse käsitellä tuomioistuinprosessissa, mikä keventää prosessia niin viranomaisten kuin asianosaistenkin kannalta.

Sakkomenettelyn käytön lisääminen ja sen soveltamisalan laajentaminen olisivat tehokkaita keinoja kokonaiskäsittelyajan lyhentämiseksi ja työmäärän vähentämiseksi rikosprosessiketjussa.

Tätä taustaa vasten on valmisteltu muutosehdotukset lakiin sakon ja rikesakon määräämisestä. Työryhmätyö jatkuu edelleen sakkomenettelyn menettely- ja muutoksenhakusääntelyn käsittelemisellä.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on sujuvoittaa rikosprosessia.

Tämä tapahtuisi siten, että sakkomenettelyn käyttöalaa laajennettaisiin ehdotetuilla lainmuutoksilla. Ehdotetut muutokset siirtäisivät selviä ja yksinkertaisia rikosasioita täysmittaisesta rikosprosessista kevyempään sakkomenettelyyn. Muutokset keventäisivät siten rikosprosessiin osallistuvien viranomaisten, poliisin, syyttäjän ja tuomioistuinten, työtä ja nopeuttaisivat näin rikosasioiden käsittelyä. Asianosaisten kannalta tavoitteena on parantaa oikeusturvan saatavuutta yksittäisessä asiassa.

Esityksen mukaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että lain mukaisessa menettelyssä voitaisiin käsitellä rikosasiat, joista voi seurata enintään kaksi vuotta vankeutta. Kuitenkin tiettyjä henkeä ja terveyttä suojaavia rikostunnusmerkistöjä rajattaisiin soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi menettelyssä voitaisiin määrätä enintään 5 000 euron suuruinen menettämisseuraamus, asian selvittämisestä aiheutuneet päihdetutkimuskustannukset sekä ratkaista asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus.

Viranomaisten toimivallanjakoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisi voisi ratkaista lain nykyisen soveltamisalan piiriin kuuluvat rikosasiat eli sellaiset asiat, joista säädetty ankarin rangaistus on enintään kuusi kuukautta vankeutta. Loput asiat ratkaisisi syyttäjä.

Vastausohjeet vastaanottajille

Kuka tahansa voi antaa lausunnon.

Lausunto pyydetään ensisijaisesti antamaan vastaamalla lausuntopyyntöön lausuntopalvelun kautta. Ohjeet palveluun rekisteröitymiseksi ja palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelun sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet (käyttäjätuki: lausuntopalvelu.om(at)gov.fi). Ministeriöiden tulee lisäksi tallentaa lausuntopalvelussa antamansa lausunto VAHVA-asianhallintajärjestelmään asialle VN/22309/2023.

Jos lausuntoa ei ole mahdollista antaa lausuntopalvelussa, lausunto voidaan vaihtoehtoisesti toimittaa ministeriön kirjaamoon sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo.om(at)gov.fi tai postitse osoitteeseen Oikeusministeriö, PL 25, 00023 Valtioneuvosto. Kirjaamoon toimitetussa lausunnossa pyydetään mainitsemaan asianumero VN/22309/2023. Lisäksi kirjaamoon toimitettu lausunto pyydetään lähettämään esimerkiksi sähköpostin liitetiedostona Word- tai PDF-muodossa, jotta lausuntoasiakirja ei sisällä tarpeettomia henkilötietoja, kuten yksityishenkilön sähköpostiosoitetta.

Kaikki annetut lausunnot ovat lähtökohtaisesti julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti. Lausunnot julkaistaan hankkeen julkisilla hankesivuilla (valtioneuvosto.fi/hankkeet, tunnus OM061:00/2023). Yksityishenkilön lausunto julkaistaan kuitenkin hankesivuilla tietosuojasyistä ainoastaan, jos henkilö tätä kirjallisesti pyytää esimerkiksi lausuntonsa yhteydessä tai sen saateviestissä.

Lisäksi kaikki lausuntopalvelussa annetut lausunnot, mukaan lukien yksityishenkilöiden lausunnot, ovat automaattisesti kaikkien nähtävissä lausuntopalvelussa. Ministeriö ei julkaise kirjaamoon toimitettuja lausuntoja lausuntopalvelussa.

Lausunnossa ei tule ilmoittaa tarpeettomia henkilötietoja. Vaikka yksityishenkilön kirjaamoon toimittamaa lausuntoa ei julkaistaisi verkossa, lausunto on ministeriöltä kaikkien saatavissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti.

Aikataulu

Lausunto pyydetään antamaan viimeistään **21.11.2025**.

Valmistelijat

Erityisasiantuntija Hanna Leivo, puh. +358 2951 50229, hanna.leivo@gov.fi
Lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen, puh. +358 2951 50520, juho.martikainen@gov.fi

Linkit

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM061:00/2023> - Hankesivu.

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM061:00/2023> - Statsrådets projektportal

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-162-5> - Professori Mikko Vuorenpään selvitys sakkomenettelyn laajentamisesta.

Liitteet:

~ VN_22309_2023-OM-38 HE luonnos 29.9.2025 9136447_1_1.pdf

~ VN_22309_2023-OM-38 Propositionens huvudsakliga innehåll och lagförslag 9136449_1_1.pdf

Jakelu:

Eduskunnan oikeusasiamies
Elinkeinoelämän keskusliitto
Etelä-Karjalan kärjäoikeus
Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus
Etelä-Savon kärjäoikeus

Etelä-Suomen syyttäjäalue
Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus
Helsingin poliisilaitos
Helsingin yliopisto / professori Sakari Melander
Hämeen poliisilaitos
Itä-Suomen hovioikeus
Itä-Suomen poliisilaitos
Itä-Suomen syyttäjäalue
Itä-Suomen yliopisto / professori Matti Tolvanen
Itä-Uudenmaan kärjäoikeus
Itä-Uudenmaan poliisilaitos
Julkiset Oikeusavustajat ry
Kaakkois-Suomen poliisilaitos
Kainuun kärjäoikeus
Kanta-Hämeen kärjäoikeus
Kaupan liitto ry
Keski-Suomen kärjäoikeus
Keskusrikospoliisi
Korkein oikeus
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
KRIS Suomi ry
Kymenlaakson kärjäoikeus
Lapin kärjäoikeus
Lapin poliisilaitos
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Liikenne- ja viestintäministeriö
Lounais-Suomen poliisilaitos
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry
Länsi-Suomen syyttäjäalue
Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus
Länsi-Uudenmaan poliisilaitos
Metsähallitus
Oikeuspalveluvirasto
Oikeusrekisterikeskus
Oulun kärjäoikeus
Oulun poliisilaitos
Pirkanmaan kärjäoikeus
Pohjanmaan kärjäoikeus
Pohjanmaan poliisilaitos
Pohjois-Karjalan kärjäoikeus
Pohjois-Savon kärjäoikeus
Pohjois-Suomen syyttäjäalue
Poliisiammattikorkeakoulu
Poliisihallitus
Puolustusministeriö
Puolustusvoimien pääesikunta
Päijät-Hämeen kärjäoikeus
Rajavartiolaitos
Rikoksettoman elämän tukisäätiö
Rikosseuraamuslaitos

Rikosuhripäivystys
Rovaniemen hovioikeus
Satakunnan käräjäoikeus
Sisäministeriö
Sisä-Suomen poliisilaitos
Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen Asianajajat
Suomen Juristiliitto ry
Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry
Suomen Syyttäjäyhdistys ry
Suomen tuomariliitto ry
Suomen Yrittäjät
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tulli
Tuomioistuinvirasto
Turun hovioikeus
Turun yliopisto / professori Veli-Pekka Viljanen
Ulosottolaitos
Vaasan hovioikeus
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Valtiovarainministeriö
Varsinais-Suomen käräjäoikeus
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ålands polismyndighet
Ålands tingsrätt
Ålands åklagardistrikt

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajia pyydetään arvioimaan esitystä kokonaisuutena sekä lisäksi keskeisiä ehdotuksia, ehdotusten vaikutuksia ja ehdotusten perustuslain mukaisuutta erikseen kustakin alla mainitusta osiosta.

Lausunnonantajan yleiset huomiot koko esityksestä

Lain soveltamisalan laajentaminen: rikokset, joista säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta

Lain soveltamisalan laajentaminen: menettämisseuraamukset

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän ratkaisuvallta

Alaikäinen epäilty sakkomenettelyssä

Asianosaisten suostumukset ja suostumuksen peruuttaminen

Lain soveltamisalan laajentaminen: yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsittely

Lain soveltamisalan laajentaminen: päihdetutkimuskustannukset

Esitutkintaan ehdotetut muutokset

Muutoksenhakusääntelyyn ehdotetut muutokset

Hinkkanen Ville
Oikeusministeriö

Leivo Hanna
Oikeusministeriö